

МІЖНАРОДНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІНСТИТУТ ПРАВА, ЕКОНОМІКИ ТА МІЖНАРОДНИХ
ВІДНОСИН

Кафедра державно-правових дисциплін

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

магістра

на тему:

**«ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ ЯК РІЗНОВИД
ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ: ТЕОРІЯ І ПРАКТИКА»**

Виконав: студент II курсу

спеціальності

262 «Правоохоронна діяльність»

Коносевич Олександр Сергійович

Керівник: д.ю.н., професор
Крижановський А.Ф.

Рецензент: д.ю.н., доцент

Манько Д.Г.

Одеса – 2020 р.

АНОТАЦІЯ

Коносевич О.С. Правоохоронна діяльність як різновид юридичної діяльності: теорія і практика. – На правах рукопису.

Кваліфікаційна робота магістра, спеціальність 262 «Правоохоронна діяльність», Міжнародний гуманітарний університет, Одеса, 2020 рік.

Метою кваліфікаційної роботи магістра є теоретичний і прикладний аналіз правоохоронної діяльності як різновиду юридичної діяльності.

Кваліфікаційна робота складається зі вступу, основної частини, яка включає три розділи, висновку і списку використаних джерел.

У першому розділі було розглянуто теоретико-методологічні засади дослідження правоохоронної діяльності. На основі нормативно-правових джерел та літератури була проаналізована правоохоронна діяльність та той вимір дискурсу, в якому вона існує. Евристичний метод, котрий досить часто застосовувався, в ході нашого дослідження, допоміг з'ясувати природу і сутність правоохоронної діяльності. Методом порівняння було співставлено сучасний та минулий дискурси, а також спроба дослідити саме ключове призначення правоохоронної діяльності в країні.

На теренах другого розділу був досліджений контекст, у якому здійснюється правоохоронна діяльність, її типологія та юридичний аспект. Були розглянуті рамки правоохоронної діяльності, в яких вона функціонує, її структура та трудова діяльність юриста-правоохоронця, яка поєднує характерні особливості. На основі положень і висновків науковців (В.Карташов; В.Нагребельний; М.Оніщук; М.Коваль та ін.), було підтверджено тезис, що мета правоохоронної діяльності - охорона самого права.

У третьому розділі правоохоронна діяльність розглядається в умовах сучасної України. Правові основи і принципи правоохоронної діяльності закладені Конституцією України. Зазначені принципи та основні засади мають втілюватися у роботі правоохоронних органів. Функціям правоохоронної діяльності в Україні присвячено окремий підрозділ

магістерської роботи.. З позицій сучасного праворозуміння були встановлені завдання та цілі правоохоронної діяльності.

У висновках містяться узагальнені результати магістерської роботи.

Правоохоронна діяльність (у широкому її розумінні) спрямовується на встановлення і забезпечення правового порядку, правової законності, попередження, виявлення і усунути порушення діючого законодавства різних галузей права (конституційного, адміністративного, трудового, кримінального та ін.), а також здійснюється в єдиних формах правотворчості, правозастосування і правосуддя. У вузькому сенсі правоохоронна діяльність – це діяльність спеціально уповноважених (компетентних, правоохоронних) органів та їх посадових осіб щодо забезпечення правової законності і правового порядку, прав і свобод громадян шляхом виявлення, припинення і попередження правопорушень, застосування засобів юридичної відповідальності і покарання правопорушників.

Ключові слова: правоохоронна система, правоохоронні органи, правоохоронна діяльність, юридична діяльність, доктрина і практика правоохоронної діяльності.

SUMMARY

Konosevich O.S. Law enforcement as a kind of legal activity: theory and practice. - On the rights of the manuscript.

Qualifying work of the master, specialty 262 "Law enforcement", International Humanities University, Odessa, 2020. The purpose of the master's qualification work is the analysis of law enforcement as a type of legal activity: theory and practice. Qualification work consists of an introduction, the main part, which includes three sections, a conclusion and a list of sources used.

In the first section, the theoretical and methodological principles of the study were considered. Based on sources and literature, law enforcement activities and the dimension of discourse in which it exists were analyzed. The heuristic method, which was often used in our study, helped to clarify the nature and essence of law enforcement. The method of comparison was used to compare current and past discourses, as well as an attempt to explore the same, key purpose of law enforcement in the country. On the example of the second section, the context in which law enforcement activities, its typology and legal aspect are carried out was considered and investigated. The framework of law enforcement activity in which it operates, its structure and labor activity of a lawyer, which includes characteristic features, were considered. After analyzing the opinions and statements of scientists (V. Kartashov; V. Nagrebelny; M. Onishchuk; M. Koval, etc.), qualitatively new conclusions were made on these issues. Thus, the thesis was confirmed that the purpose of law enforcement is to protect the law itself. Many interpretations of law enforcement were analyzed, but ultimately, in view of the study of the problem, the main goal was to ensure the rule of law in a democratic society, which means strict compliance with all legal norms, especially those that contained in laws, all legal requirements of citizens, their associations, officials, government agencies.

In the third section, law enforcement activities in Ukraine were considered. Its features, characteristics and functions were considered in detail during the

study. Using legal literature, many opinions of scholars were considered, which often differed. The Constitution of Ukraine was also considered and studied in detail. These principles and basic laws helped to understand the manifestations and implementation of the rule of law in the work of law enforcement agencies. A separate sub-item is allocated to the functions of law enforcement in Ukraine. From the standpoint of modern legal understanding, the tasks and goals of law enforcement were established. In the conclusions to the section, the results and novelty of the study were indicated.

In conclusion, the results of the thesis were presented. The proposed tasks and ways to solve them will allow law enforcement to reach a qualitatively new level. The main issues of the thesis were considered using these methods, sources of literature and modern discourse, which addressed this issue. The main conclusion of the thesis is to study the essence of law enforcement, which requires the identification of general social problems, the solution of which is accompanied by clarification of the concept of legal and factual equality, the relationship between objective and subjective in law and so on.

Key words: law enforcement activity, law enforcement bodies, law enforcement activity, legal activity, law enforcement practice.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	7
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВООХОРОННОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	10
1.1 Правоохоронна діяльність як предмет загальнотеоретичного дискурсу.....	10
1.2 Природа, сутність та призначення правоохоронної діяльності в сучасній державі.....	27
Висновки до 1 розділу.....	41
РОЗДІЛ 2. ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЮРИДИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	42
2.1 Юридична діяльність: поняття та ознаки.....	42
2.2 Типологія юридичної діяльності.....	48
2.3 Правоохоронна діяльність у системі юридичної діяльності	54
Висновки до 2 розділу.....	64
РОЗДІЛ 3. ПРАВООХОРОННА ДІЯЛЬНІСТЬ В УКРАЇНІ: ЗАСАДИ, ФУНКЦІЇ, ВИДИ.....	66
3.1 Засади правоохоронної діяльності в Україні.....	65
3.2 Функції правоохоронної діяльності.....	73
3.3 Види правоохоронної діяльності в Україні.....	78
Висновки до 3 розділу.....	87
ВИСНОВКИ	88
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	91

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Актуальні питання сучасного розвитку юридичної науки в Україні С. Д. Гусарев, Г. Г. Потапов Юридичний вісник. Повітряне і космічне право. 2008. № 4. С. 35-40.
2. Алексеев С.С. Правовые средства: постановка проблемы, понятие, классификация. Советское государство и право. 1987. № 6. С. 14 -21.
3. Алексеев С.С. Проблемы теории права: Курс лекций. Свердловск, 1972. Т.1. 396 с.
4. Аристотель. Этика; пер. с греч.; с прилож. “Очерка истории греческой этики до Аристотеля” Э. Радлова. СПб., 1908. 207 с.
5. Бандурка О.М. Юридична деонтологія: підруч. для вищ. закл. освіти МВС України . О.Ф. Скакун 2002. 336 с
6. Бистрик Г. Правоохоронна діяльність у контексті вдосконалення правових форм діяльності держави Г. Бистрик Юридична Україна. 2010. № 2. С. 20–27.
7. Большой энциклопедический словарь. 2-е изд., перераб. и доп. М. Большая Росс. Энциклопедия; СПб.: Норинт, 1997. – 1456 с.
8. Бондаренко І. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи: поняття та ознаки Право України. 2003. № 4. С. 18-21.
9. Варій М.Й., В.Л. Ортинський. Основи психології і педагогіки: навч. посіб. Центр навчальної літератури, 2009. 376 с.
10. Васильєв В.Л. Юридическая психология: учеб. 6-е изд. СПб. Питер, 2009. – 608 с
11. Ведерніков Ю. А. Правоохоронна діяльність в Україні: теоретико-правовий аспект Ю. А. Ведерніков, А. М. Кучук. К. Знання України, 2009. 219 с.
12. Великий енциклопедичний юридичний словник За редакцією акад. НАН України Ю. С. Шемшученка. К. Юридична думка, 2007. 992 с

13. Гель А. П. Судові та правоохоронні органи України навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. А. П. Гель, Г. С. Семаков, С. П. Кондракова. К. МАУП, 2004. 272 с.
14. Горінецький Й. І. Правоохоронна функція держав Центральної Європи: теоретичні і практичні аспекти дис. канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень» Й. І. Горінецький Нац. акад. внутр. справ України. К. 2005. 203 с.
15. Горшенев В.М. Способы и организационные формы. С. 167 – 169.
16. Гусарев С.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навч. Посібник. 3-тє вид., перероб. І доп. К. 2008.
17. Гусарев С.Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти. Київ: Знання, 2005. 385 с.
18. Гусарев С. Д. Юридична діяльність: методологічні та теоретичні аспекти : дис... д-ра юрид. наук: 12.00.01. Київський національний ун-т внутрішніх справ. К., 2007. 422 с.
19. Гусарев С.Д., Тихомиров О.Д. Юридична деонтологія (Основи юридичної діяльності): Навч. посіб. К. Знання, 2005. 655 с. (Вища освіта ХХІ століття).
20. Гуценко К.Ф., Ковалев М.А. Правоохранительные органы: учеб. для студ. Юрид. вузов и фак. под ред. К.Ф. Гуценко; изд. 5-е, перераб. и доп. Москва: Издательство «Зерцало», 2000. 400 с.
21. Денисюк С.Ф. Громадський контроль за правоохоронною діяльністю в Україні: адміністративно-правові засади: автореф. дис. д-ра юрид. наук: 12.00.07. Дніпропетровський держ. ун-т внутрішніх справ. Дніпропетровськ, 2010. 38 с.
22. Дія права: інтегративний аспект: моногр. За ред.. Ю.С. Шемшученко, Н.М. Оніщенко, Є.Б. Кубко, Н.М. Пархоменко та ін.; Ін-т держави і права ім. В.М. Корецького НАН України. – К.: Юридична думка, 2010. – 359 с.

23. Діяльність військової служби правопорядку в збройних силах України
За ред. М. В. Ковалів, І. В. Дроздова. 2016. – с. 209
24. Дубінчак В. М. Правоохоронна діяльність : сутність, суб'єкти, засоби
забезпечення (теоретико-правовий аспект) : дисерт. на здоб. наук.
ступеня канд. юрид. наук за спеціальністю 12.00.01 теорія та історія
держави і права ; історія політичних і правових учень. Київ. націон.
універ. внутр. справ. К. 2010. 424 с.
25. Дудченко О. Сутність правоохоронної системи. Підприємництво,
господарство і право. 2019. №8. С. 144 – 149.
26. Загальна психологія: підручник. Вінниця: Нова Книга, 2004. 704 с.
27. Загальна теорія держави і права : підруч. для студентів юрид.
спеціальностей вищих навч. Закладів [М. В. Цвік, В. Д. Ткаченко, Л. Л.
Богачова та ін.] за ред. М. В. Цвіка, В. Д. Ткаченка, О. В. Петришина.
Х. 2002. С. 7578.
28. Загальна теорія права: підручник. За заг. ред. М. І. Козюбри. К. Ваіте,
2015. 392 с.
29. Загальнотеоретичний аналіз правової діяльності І. Настяк. 2018. с. 25
30. Загуменна Ю. О. Співвідношення правоохоронної функції та
правоохоронної діяльності Ю. О. Загуменна Актуальні проблеми
сучасної науки в дослідженнях молодих вчених : тези доповідей наук.-
практ. конф. (Харків, 23 травня 2009 р.). Х. ХНУВС, 2009. С. 251–
254.
31. Загуменна Ю. О. Правоохоронні органи: поняття, ознаки, функції,
особливості діяльності Право і безпека. 2010. №3. С. 145-150.
32. Закон України "Про демократичний цивільний контроль над Воєнною
організацією та правоохоронними органами України" від 19.06.2003 №
975-IV Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2003, № 46, ст. 366.
33. Карташов В. Н. Теория правовой системы общества в 2 т. / В. Н.
Карташов ; Яросл. гос. ун-т. Т. II. Ярославль : ЯрГУ, 2006. 491 с.

- 34.Карташов В.Н. Профессиональная юридическая деятельность (вопросы теории и практики). Ярославль: Ярославский гос. ун-т, 1992. - 88 с.
- 35.Карташов В.Н. Юридическая деятельность: понятие, структура, ценность. Саратов: Саратовский ун-т, 1989. 218 с.
36. Карташов В.Н. Введение в общую теорию правовой системы общества. -Ярославль: Ярославский гос. ун-т, 1995. Ч. 1. 137 с.
- 37.Кобець О.В. Професійний аналіз діяльності суб'єктів правозастосовної діяльності. Проблеми освіти: наук.-метод. зб. 2004. Вип. 38. С. 280–286.
- 38.Ковбасюк Ю. Антикорупційна політика державних органів влади України. Журнал Верховної Ради України «Віче». 2010. № 17. С. 19-22.
- 39.Кодекс України про адміністративні правопорушення: чинне законодавство зі змінами та доп. станом на 2 січ. 2016 року: (офіц. текст). К. ПАЛИВОДА А.В., 2016. 312 с.
- 40.Конституція України Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
- 41.Конституція України : Верховна Рада України; Конституція, Закон від 28.06.1996 № 254к/96-ВР Відомості Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. Ст. 141.
- 42.Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к96-ВР. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 30. Ст. 141.
- 43.Концепція реформування кримінальної юстиції : затверджена Указом Президента України від 8 квіт. 2008 р. № 311 Офіційний вісник України. – 2008. № 27. Ст. 838.
- 44.Котюк І. І. Основи теорії судового пізнання : у 2 ч. К. : Видавничо-поліграфічний центр «Київський університет», 2012. Ч. 1 : Загальнотеоретичні аспекти. 2012. 423 с.

- 45.Кравчук В.М. Поняття правового простору: філософсько-правова інтерпретація. Актуальні проблеми держави і права: зб. наук. пр. Одеса, 2014. Вип. 74. С. 26-31.
- 46.Крижановська О.В. ОВС як інституціональна складова правового порядку в Україні. Південноукраїнський правничий часопис. 2012. №4. С. 9 – 12.
- 47.Крушельницька Я.В. Фізіологія і психологія праці: підруч. Я.В. Крушельницька. К.: КНЕУ, 2003. 367 с.
- 48.Куліш А. М. Правоохоронна система України : адміністративно-правові засади організації та функціонування: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. д-ра юрид. наук: спец. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Харківський національний ун-т внутрішніх справ. Х. 2009. 31 с.
- 49.Куліш А. М. Організаційно-правові засади функціонування правоохоронної системи України : монографія : у 2 ч. Сумський державний університет. – Суми : Вид-во СумДУ, 2007. – Ч. I. – 221 с.
- 50.Кучук А. М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні : автореф. дис. на здоб. наук. ступ канд. юрид. наук за спеціал. 12.00.01 – теорія та історія держави і права ; історія політичних і правових учень. Інститут законодавства Верховної Ради України. Київ, 2007. 22 с.
- 51.Лаврусь С. Ю. Реализация принципов права в юридической практике : автореф. дис. на соискание ученой степени канд. юрид. наук : 12.00.01. Казань, 2005. 30 с.
- 52.Лощихін О. М. Економічна функція сучасної держави. Теоретико-правові аспекти : монографія. К. ТОВ «Видавництво "Юридична думка"», 2008. 368 с.
- 53.Маршалок С.І. Психологічні особливості професійної діяльності фахівців юридичної сфери. Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. 2013. № 1. С. 179–187.

- 54.Мацюк А. Громадянське суспільство – соціальна основа держави, влади, демократії А. Мацюк Укр. право. 1995. № 1 (2). С.24–29.
- 55.Мельник М. І., Хавронюк М.І.. Правоохоронні органи та правоохоронна діяльність: навч. посіб. К. Атіка, 2002. – 576 с.
- 56.Микитенко В.В. Теоретико-правові аспекти правоохоронної діяльності органів внутрішніх справ України. Південноукраїнський правничий часопис. 2014. №3. С. 240 – 242.
- 57.Москаленко М. М. Концепция «полицейского права» как идейно-теоретическое основание организации и деятельности полиции дореволюционной России (историко-теоретический аспект) автореф. дис. канд. юрид. наук: спец. 12.00.01 «Теория и история права и государства ; История правовых учений». СанктПетербург, 2004. 22 с.
- 58.Музичук О. М. Особливості правоохоронних органів у державі як об'єкта контролю. Право і Безпека. 2011. № 2 (39). С. 80-86.
- 59.Назаров С.Н. Теоретико-правовые основы юридической деятельности надзорно-контрольных органов в условиях формирования правового государства: Дис. канд. юрид. наук. Ростов 2000.
- 60.Організація судових та правоохоронних органів : [навч. посіб. для студ. юрид. спец. вищ. навч. закладів освіти. За ред. І. Є. Марочкіна, Н. В. Сибільової, О. М. Толочко. Х. Право, 2000. 272 с.
- 61.Організація судових та правоохоронних органів : навч. посіб. І. Є. Марочкін, Н. В. Сибільова та ін. Х. Нац. юрид. акад. України, 1996. 138 с.
- 62.Перевалов В.Д. Правовая система общества Теория государства и права / Под ред. В.М. Корельского и В.Д. Перевалова. М.Инфра Норма, 1997. 570 с.
- 63.Півненко В. П. Прокурорський нагляд в Україні : Навч. посібн.В. П. Півненко. Харків : Харків юридичний, 2008. 304 с.

- 64.Погорецький М.А. Об'єкт і предмет прокурорського нагляду за оперативно-розшуковою діяльністю. Підприємництво, господарство і право: наук.-практ. госп.-правовий журнал. 2002. № 12. С. 127–130.
- 65.Подолька А. Правоохоронна діяльність і правоохоронні органи. Віче. 2009. № 18. URL: <http://www.viche.info/journal/1643/>
- 66.Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження Білас А.І. Київ. 2016, с. 39-40.
- 67.Правоохоронна діяльність. Правоохоронні органи / [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://lect.com.ua/pravoohoronna-diyalnist-pravoohoronniorgani.htm>.
- 68.Правоохоронні органи в системі органів державної влади П. І. Хамула. Харків. 2015. 55-56 с.
- 69.Правоприменение в Советском государстве Под ред. И.Н. Кузнецова, И.С. Самощенко. М. Юрид. литература, 1985. 303 с.
- 70.Про демократичний цивільний контроль над воєнною організацією і правоохоронними органами держави: Закон України від 19.06. 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 64. Ст. 366.
- 71.Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : закон України від 23 груд. 1993 р. Відомості Верховної Ради України. 1994. № 11. Ст. 50.
- 72.Про звернення громадян: Закон України від 02.10. 1996 р. Відомості Верховної Ради України. 1996. № 47. Ст. 256
- 73.Про основи національної безпеки України : закон України від 19 черв. 2003 р. Відомості Верховної Ради України. 2003. № 39. Ст. 351.
- 74.Про Службу безпеки України: Закони України Відомості Верховної Ради України. 1992. № 27. Ст.382
- 75.Рабінович П.М. Основи загальної теорії права та держави: посіб. для студентів. 3-є видання. 236 с.
- 76.Самощенко И. С. О формах осуществления функций государства Советское государство и право. 1956. № 3. С. 87–92.

- 77.Сердюк І. А. Правоохоронні відносини: поняття, їх особливості та види : автореф. дис. канд. наук: 12.00.01.2008.22.с.
- 78.Скакун О.Ф. Теорія держави і права: підручник Пер. з рос. Харків, 2001. 656 с.
- 79.Смутьсон М.Л., Назар М.М. Мудрість як психологічний феномен : [Електронний ресурс] Марина Лазарівна Смутьсон, Максим Миколайович Назар, Наталія Миколаївна Мехтіханова. – irbis-nbuv.gov.ua/.../cgiirbis_64.exe?.
- 80.Соколенко Л. О. Правоохоронні органи: поняття та ознаки Л. О. Соколенко Вісник Запорізького національного університету. 2012. № 4 (II). С. 32-41.
- 81.Соломаха А. Г. Ретроспектива та перспективи поліцейського права в Україні А. Г. Соломаха Історія вітчизняного права. Адміністративне право і процес. 2015. № 1 (11). С. 283–295.
- 82.Суд, правоохоронні та правозахисні органи України : навч. посіб. [В. С. Ковальський (кер. авт. кол.), В. Т. Білоус, С. Е. Демський та ін. відп. ред. Я. Кондратьєв] К. Юрінком Інтер, 2002. 320 с.
- 83.Судебные и правоохранительные органы Украины: учеб. для высш. учеб. завед. МВД Украины под ред. проф. А. М. Бандурки. Х. 1999. С.21–23
- 84.Тацій В. Визначення поняття та системи правоохоронних органів у концепції змін до Конституції України (концептуальні підходи) В. Тацій Право України. 2012. № 11-12. С. 233-240.
- 85.Тацій В. Поняття та система правоохоронних органів: у контексті системних змін до Конституції України. Вісник Академії правових наук України. 2012. № 4 (71). С. 3–17.
- 86.Тевлін Р. Про поняття “правоохоронні органи” у вузькому та широкому розумінні Р. Тевлін/ Рад. право. 1985. № 7. С. 52–53.
- 87.Теория юридического процесса Под ред. В.М. Горшенева. Харьков, 1985. С. 7.

- 88.Цвік М.В., Петришин О.В., Авраменко Л.В. та ін. Загальна теорія держави і права: підручник для студентів юридичних вищих навчальних закладів За ред. д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України М.В. Цвіка, д-ра юрид. наук, проф., акад. АПрН України О.В.Петришина. Харків, 2009. 584 с.
- 89.Чернуха Н.М. Професійна діяльність юриста: теоретичні засади Н.М. Чернуха, В.С. Рижиков Трипільська цивілізація. – 2012. № 7. С. 45–48.
- 90.Шапсугов Д.Ю. Теория государства и права.-Ростов 2003.
- 91.Шпигаева Т. Спад темпов роста экономики как результат замедления реформ Т. Шпигаева Финансовые риски. 2003. № 1 (32). С. 7–8.
- 92.Юридична деонтологія. Основи юридичної діяльності: навч. посіб. С.Д. Гусарєв, О.Д. Тихомиров. К. Знання, 2008. 495 с.
- 93.Юридична енциклопедія. В 6 т. Редкол. Ю.С.Шемшученко (голова редкол.) та ін. К.: Укр. енцикл, 1998. Т.5. К. Юридична думка. 2003. 736 с.
- 94.Юридична енциклопедія: В 6 т. Редкол.: Ю70 Ю. С. Шемшученко (голова редкол.) та ін. К. "Укр. енцикл.", 1998. ISBN 966-7492-00-1.
- 95.Barnett H. Constitutional and administrative law H. Barnett. – London: LLM, 2006. 977 p.
- 96.Raymond M. Rejecting Totalitarianism: Translating the Guarantees of Constitutional Criminal Procedure Margaret Raymond. 1998. North Carolina Law Review. 1998. Vol. 76. P. 1193-1227.